

KETTU

Käyttätymistieteellinen ennakointi
ja tieto tulevaisuuden hallinnossa

Policy brief 2/2025

Maaseudulle ja saaristoon muuton kannustimet käyttätymistieteellisestä näkökulmasta

Valtioneuvoston kanslian Käyttätymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa (Kettu)-tiimi on toteuttanut yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa selvityksen maaseudulle ja saaristoon muuttamisen kannustimista. Selvitys tarkastelee käyttätymistieteellisestä näkökulmasta tekijöitä, jotka vaikuttavat ihmisten halukkuuteen muuttaa maaseudulle ja saaristoon. Tämä policy brief kokoaa hankkeen keskeisimmät havainnot ja suositukset.*

Selvityksen mukaan tärkeimpiä muuttomotivaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat luonnonläheisyys, rauhallinen ympäristö, yhteisöllisyys ja edullisempi asuminen. Pelkät taloudelliset kannustimet (kuten muuttorehat tai veroedut) eivät yksinään riitä muuttopäätöksen tekemiseen.

Paikallisyhteisöt ovat muuttopäätöksen tukena keskeisiä. Tutkimuksen perusteella maaseudulla pysymistä voidaan pitää aktiivisena valintana, johon paikallisella sosiaalisella rakenteella ja koetulla yhteydellä asuinpaikkaan on merkitystä.

Tutkimuksen mukaan **kokemus mahdollisuudesta hyvään elämään on muuttopäätöksen kannalta oleellisempi kuin suorat taloudelliset kannustimet**. Asuminen on yksi tekijä joka nousee vahvasti esille selvityksen aineistossa.

**Policy brief perustuu raporttiin "Maaseudulle ja saaristoon muuton kannustimet: Käyttätymistieteellinen näkökulma", joka sisältää haastattelututkimuksen (N=28), mikronarratiivikyselyn (N=586) ja Kansalaispulssi-kyselyn (N=2838) tulokset.*

Kansalaispulsssi-kyselyn mukaan lähes 10% kaupungissa asuvista vastaajista asuisi mieluummin joko maaseudulla tai saaristossa. Tämä on linjassa viimeisimmän maaseutubarometrin (2023) kanssa, jonka mukaan 39,2% suomalaisista haluaisi asua maaseudulla, kun siellä asuu nyt 27% väestöstä. Muuttoon vaikuttavia vetovoimatekijöitä ovat erityisesti luonnon läheisyys (46-48%), työ- tai elinkeinomahtoisuudet (36-40%), mahdollisuus asua väljemmin ja edullisemmin (30-35%), sekä yksityisyys ja oma rauha (28-33%).

Käyttäytymistieteissä käyttäytymisen muutosta voidaan tarkastella jakamalla sitä ohjaavat tekijät kolmeen keskeiseen kategoriaan. COM-B-mallin¹ mukaan halutun käyttäytymisen toteutuminen edellyttää, että yksilöllä on riittävät kyvykkyydet (Capability), ympäristö tarjoaa tarvittavat mahdollisuudet (Opportunity) ja yksilö kokee motivaatiota (Motivation) toimia halutulla tavalla. Nämä tekijät eivät toimi erillään, vaan ovat usein tiiviisti sidoksissa toisiinsa.

Kuvio 1. Muuttopäätökseen vaikuttavia tekijöitä COM-B-mallin mukaan jäsennehtynä.

Aineiston perusteella yksittäisillä kannustimilla ei ole suurta merkitystä motivaation, kyvykkyyksien tai mahdollisuuksien kannalta. Sen sijaan alueiden kokonaisvaltainen kehittäminen, elinvoiman ja työmahdollisuuksien tukeminen sekä monipuolinen viestintä nousevat avainasemaan väestökehityksen ja muuttoliikkeen näkökulmasta.

¹ Michie, van Stralen & West (2011)

Suositukset maaseudulle ja saaristoon muuton edistämiseksi

MOTIVAATION VAHVISTAMINEN

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen

- *Leader-toimintatavan ja muiden yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen mallien vahvistaminen*
- *Uusien asukkaiden kotouttamisohjelman kehittäminen*

Viestinnän ja markkinoinnin kehittäminen

- *Kuntien yhteinen viestintä- ja markkinointipaketti, kohderyhmäkohtaisen viestinnän ja palveluiden kehittäminen*

Kohdennetut taloudelliset kannustimet

- *Alueellinen opintolainahyvitys harvaan asutuilla alueilla*
- *Liikkuvuusavustuksen kehittäminen ja markkinointi*

KYVYKKYYKSIEN VAHVISTAMINEN

Paikkariippumattoman työn edistämishjelma

- *Valtakunnallinen ohjelma julkisella sektorilla ja kannustimet yksityisille työnantajille*
- *Verokannustimet työnantajille, jotka mahdollistavat työntekijöidensä etätyön maaseudulla*

Hybridiopiskelun ja harjoittelupaikkojen tarjoaminen

- *Yhteistyömahdollisuuksien luominen oppilaitosten ja sidosryhmien välille*
- *Työ-/opiskelupaikan ja asuinpaikan välisen kulkemisen mahdollistaminen*

Monikulttuurisuuden ja moninaisuuden edistäminen maaseudulla

- *Koulutusta, tapahtumia ja viestintää suvaitsevaisuuden lisäämiseksi*
- *Maahanmuuttajien kielitaidon ja osallisuuden vahvistaminen*

MAHDOLLISUUKSIEN LISÄÄMINEN

Asumisen saatavuuden ja monipuolisuuden parantaminen

- *Asuntopoliittinen strategia kuntatasolla, mm. tyhjen kiinteistöjen käyttöönoton helpottaminen*
- *Kokeiluasumisen mahdollisuuksien lisääminen*

Etätyökeskusten verkosto

- *Valtakunnallisen etätyökeskusten verkosto maaseutu- ja saaristokuntiin*
- *Modernit työtilat, nopeat tietoliikenneyhteydet ja yhteisöllinen työympäristö*

Peruspalveluiden turvaaminen ja kehittäminen

- *Kyläkoulujen ja -päiväkotien toimintaedellytysten vahvistaminen*
- *Liikkumisen palveluiden kehittäminen yhdistämällä julkista liikennettä, kutsuliikennettä ja jakamistalouden ratkaisuja*

Kokonaisvaltainen lähestymistapa tarpeen

Selvityksen ja aikaisemman tutkimuksen perusteella vahvistuu käsitys, että **panostaminen maaseudun ja saariston elinvoimaisuuteen kokonaisvaltaisesti** on toimintamallina kannattavampi yksittäisten kannustimien sijaan. Käyttätymismuutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan samanaikaisesti motivaatiotekijöiden, kyvykkyyksien ja mahdollisuuksien edistämistä.

Maaseudulle ja saaristoon muuttaminen on monisyinen prosessi, jossa yksilön elämäntilanne, arvot ja sosiaaliset suhteet kohtaavat alueiden tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitteet. Kokonaisvaltaisen kehittämisen kautta voidaan luoda tähän mahdollisimman myönteinen lähtötilanne.

Lisätietoja

Käyttätymistieteellinen ennakointi ja tieto tulevaisuuden hallinnossa (Kettu), johtava asiantuntija, PsT Maarit Lassander, valtioneuvoston kanslia, p. 0295 160 037, maarit.lassander@gov.fi

Linkki raporttiin: Maaseudulle ja saaristoon muuton kannustimet: Käyttätymistieteellinen näkökulma <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-407-1>